Vrijheidsbeperkende maatregelen

Vrijheidsbeperkende maatregelen kunnen een lastig onderwerp zijn. Meestal wil de cliëntenraad zo min mogelijk vrijheidsbeperkende maatregelen, maar soms is het moeilijk om alternatieven te vinden. Deze Vraagbaak beantwoordt veelvoorkomende vragen over vrijheidsberperking.

In onze instelling kunnen cliënten in hun vrijheid worden beperkt. In het behandelplan van een cliënt staat wanneer hulpverleners een vrijheidsbeperkende maatregel mogen toepassen. Dat is een individuele kwestie. Waarom zou de cliëntenraad zich daarmee bezighouden?

Vrijheidsbeperking komt in allerlei vormen voor: separatie, gedwongen medicatie, vastbinden, een diepe stoel. Soms duidelijk zichtbaar en hoorbaar. Bijvoorbeeld als een cliënt gesepareerd wordt. Soms in stilte, maar wel met het gevolg dat een cliënt niet uit zijn stoel kan opstaan omdat er een blad voor zit. Toegepast omdat 'we dat hier nu eenmaal zo doen' of omdat medewerkers bang zijn dat iemand zichzelf of een ander iets aandoet.
Hoe het er ook uitziet of hoe het ook wordt genoemd, het betekent altijd een aantasting van de autonomie en persoonlijke integriteit. En niets is ingrijpender dan dat. De organisatie heeft daarom de plicht om uiterst zorgvuldig met deze maatregelen om te gaan. En de cliëntenraad heeft de taak om zich daar, vanuit cliëntenperspectief, mee bezig te houden.
Dat kan op allerlei manieren:
goed luisteren naar cliënten en hun ervaringen;
die signalen met de directie of teamleider bespreken;
actief zelf op onderzoek uitgaan;
regelmatig cliënten en/of familieleden naar hun ervaringen vragen;
samen met cliënten/familie en medewerkers een visie ontwikkelen op zorg en de vrijheid daarin van cliënten.

Waar staat dat vrijheidsbeperkende maatregelen mogen worden toegepast?

Het gebruik van vrijheidsbeperkende maatregelen is geregeld in de Wet bijzondere opnemingen psychiatrische ziekenhuizen (Bopz). Deze geldt voor de geestelijke gezondheidszorg, ouderenzorg (psychogeriatrie) en de verstandelijk gehandicaptenzorg. De Bopz heeft regels voor gedwongen opname en voor gedwongen behandeling.
Omdat in de praktijk is gebleken dat één wet voor al deze sectoren niet goed werkt, is de overheid bezig om deze te vervangen voor twee nieuwe wetten:
de Wet verplichte zorg voor de geestelijke gezondheidszorg;
de Wet zorg en dwang psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte cliënten.
Het is de bedoeling dat deze wetten in 2010 van kracht worden. Tot die tijd geldt de Bopz.

Hoe kunnen wij als cliëntenraad invloed uitoefenen op het gebruik van vrijheidsbeperkende maatregelen in onze instelling?

De cliëntenraad heeft verzwaard adviesrecht over besluiten die te maken hebben met vrijheidsbeperking en

die gevolgen hebben voor cliënten. Dat is het geval bij protocollen over de toepassing van dwang, zoals separatie. In dat geval is sprake van 'een voor cliënten geldende regeling' van artikel 3 lid 1l van de Wmcz.
Als de cliëntenraad over zo'n besluit negatief adviseert en de directie wil het toch uitvoeren, dan moet hij het eerst voorleggen aan de Landelijke Commissie van Vertrouwenslieden (LCvV).
Behalve dat de cliëntenraad van zijn adviesrecht gebruik maakt, kan hij ook:
- bijeenkomsten organiseren voor cliënten, familie en medewerkers, waarin zij met elkaar praten over vrijheid en zorg. Waarom en wanneer worden vrijheidsbeperkende maatregelen gebruikt? Hoe ervaren cliënten dat, hoe ervaren medewerkers dat en welke alternatieven zijn er?
- adviseren om in zorgplanbesprekingen aandacht te besteden aan (alternatieven voor) vrijheidsbeperking;
- zitting nemen in een werkgroep die vrijheidsbeperkende maatregelen in de instelling wil terugdringen;
- overleg voeren met de commissie Middelen en Maatregelen;
- adviseren om ervaringsdeskundigen in te zetten;
- bij nieuwbouw/verbouwplannen rekening houden met de (behoefte aan) vrijheid van cliënten;
- regelmatig overleg met de vertrouwenspersoon voeren.

De directie heeft toegezegd dat de zweedse band op de afdeling psychogeriatrie wordt afgeschaft. Maar dat is al een jaar geleden en hij wordt nog steeds gebruikt. Wat kunnen we doen?

Als de directie toezeggingen heeft gedaan maar niet nakomt, dan kan de cliëntenraad op onderzoek uitgaan hoe dat komt. Zijn de gemaakte afspraken concreet genoeg en is er een termijn afgesproken? Wat is de oorzaak dat er niets is gebeurd? Is er onvoldoende draagvlak? Vinden directie/teamleiding en medewerkers het niet belangrijk genoeg?
Als de cliëntenraad meer weet over de oorzaken, dan kan hij met de directie of teamleider daarover in gesprek. Wat is er nodig om ervoor te zorgen dat de zweedse band niet meer gebruikt wordt? Op welke termijn willen we dat voor elkaar hebben en hoe gaan we dat doen?
Als de cliëntenraad vindt dat er te weinig resultaat wordt geboekt dan kan hij dat ook aangeven bij de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ).

Meer informatie
Kijk voor meer informatie op www.loc.nl > V&V of GGz > thema's uit de praktijk > vrijheidsbeperking.

Vraagbaak

De vraagbaak van LOC is iedere werkdag van 9.00 tot 13.00 uur te bereiken op: (030) 284 32 40. U kunt uw vragen ook stellen via e-mail: vraagbaak@loc.nl.
Om de kwaliteit van onze dienstverlening optimaal te laten zijn, worden vragen geregistreerd. Meer informatie hierover vindt u onder de rubriek vraagbaak op: www.loc.nl of vraag ernaar bij de medewerkers van de vraagbaak.